

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰEKÉRT A KOLLÉGIUMBAN

Mottó:

*„Nekünk nem egy óvón fölénk boruló
ernyőre, hanem egy olyan világra van
szükségünk, amelyben képesek
vagyunk élni”*

(Uwe Frehse)

Egyetemes emberi érték, hogy minden emberi élet értékes.

Az elmúlt években – különösen az Európai Unióhoz való csatlakozás óta - folyamatosan erősödik az a törekvés, amely a társadalom tagjai közötti esélykülönbségek, illetve a társadalmi kirekesztés csökkentését célozza. Alapfeladat tehát a sérült gyermekek felnevelése, és a társadalomba való integrációja is. Az oktatáspolitikai szintjén ez úgy jelenik meg, hogy minden gyermek - függetlenül attól, hogy milyen sérülés vagy egyéb ok miatt „sajátos nevelési igényű”, megkülönböztetés és elkülönítés nélkül vehet részt az intézményes nevelésben, oktatásban.

A Köznevelési törvény 121. §-a szerint sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az a gyermek, tanuló, aki szakértői szakvélemény alapján testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, továbbá pszichés fejlődési zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott.

A fővárosban több középfokú kollégium régebb óta, nagyobb létszámban fogad be sajátos nevelési igényű diákokat, amelyekben a személyi és tárgyi feltételrendszert is ennek megfelelően alakították, alakítják. Legnagyobb létszámban a Deák Ferenc Középiskolai Kollégiumban vannak jelen, 150 feletti a diszlexiás tanulók száma. Kollégiumunkban, a Váci Mihály Kollégiumban jelenleg negyvenkét fő a fogyatékkal élő diákok létszáma (évről - évre fokozatosan emelkedik).

A Varga Katalin Kollégiumban – amely hagyományosan a hallássérültek kollégiuma – jelenleg húsz körüli a látás- és hallássérült lányok létszáma. A Kós Károly Kollégiumban tizenhárom sérült diák lakik.

A fővárosban több kollégiumban elszórtan találunk még - kis létszámban - vak, gyengénlátó, és mozgássérült fiatalot.

*„Ne átkozd a némát, és ne tégy akadályt a vak útjába, hanem féld Istenedet.”
(Lev. 19, 14.)*

A fogyatékkal élő fiatalok gondozása, nevelése, rehabilitációja komplex társadalmi feladat. Mint szakmai kérdésnek és feladatnak a kollégiumban legalább az alábbi két oldalát ki kell emelni.

Először, az *integrált nevelést*, mely napjaink nagy kihívása, és témánkat illetően a sajátos nevelési igényű gyermekek ép gyermekekkel történő együttnevelését jelenti. Ezzel adjuk meg számukra az esélyt, ezzel tesszük alkalmassá őket a társadalomba való beilleszkedésre, a munkaerőpiacon való elhelyezkedésre. Az integrált nevelésben komolyan meg kell küzdeni azzal a sztereotip vagy előítéletes gondolkodásmóddal, amely nagymértékben akadályozza, hogy az egészségesektől eltérő, „más” embertársainkat fenntartások nélkül elfogadjuk, az ép emberek közösségeibe befogadást nyerjenek, velük normális kapcsolatokat alakítsunk ki, és tartsunk fenn.

A fogyatékkal élő emberekkel szembeni negatív diszkrimináció az esetek döntő többségében rossz hatással van a fogyatékos ember pszichológiai állapotára, és károsan befolyásolja magát a rehabilitációs folyamatot is. Az amerikai *Nick Palermo* így foglalta össze szakmai tevékenységének tapasztalatait:

„A mozgássérült gyermekek a mi társadalmunkban, a mi kultúránkban egy áthághatatlan fallal találják szemközt magukat, melyet az egészséges gyermekek tudatlansága, hamis képzetek építettek. Pedig a mozgássérült gyermekeknek éppen arra volna szükségük, hogy átélhessék az egészséges társakhoz fűződő emberi kapcsolatot.”

Másodszor, *e fiatalok mindennapi életvitelének, tanulásának, önálló életre való felkészülésének segítése, és ehhez a tárgyi és személyi feltételek megteremtése.*

Ez egyfelől magába foglalja azoknak *az életminőséget közvetlenül javító* fizikai, technikai feltételeknek a biztosítását (pl. „akadálymentesítés”), amelyek *nélkülözhetetlenek az alapvető – fiziológiai szükségleteknek a kielégítéséhez.* Ez a sérülteknél hatványozottan fontos, hiszen tudjuk, hogy ezekre épülnek a magasabb rendű (pl. kognitív, önmegvalósítás) szükségletek.

Másfelől, magába foglalja a *tanulás, a mindennapi felkészülés, a képességfejlesztés, a művelődés személyi és technikai feltételeinek* olyan szinten való biztosítását, hogy kijelenthessük: valóban hozzájárultunk esélyeik javításához.

Ezzel kapcsolatban szót kell ejteni a *differenciált nevelés megvalósításáról.* Tehát arról van szó, hogyan lehet biztosítani a sajátos nevelési igényű fiatalok számára is az egyéni képességeiknek és fejlődési ütemüknek megfelelő *optimális fejlesztést* (nevelést, oktatást), amelynek révén a lehető legjobb eredményt (teljesítményt) tudjuk kihozni belőlük, szélesebb és reális lehetőséget biztosítva számukra a társadalmi integrációhoz.

Ehhez nyilvánvalóan szakértelemre, megfelelő képzettségű (fejlesztő) pedagógusokra van szükség.

Kétségkívül olyan személyiségvonások, mint a *feladathoz való pozitív hozzáállás, az elkötelezettség, az empátia, az érzelmi intelligencia jelentősen pótolhatják a speciális*

szakmai felkészültség hiányát. Ez különösen a pedagógus munkájának annak a szeletére vonatkozik, amit úgy nevezünk, hogy lelki támasz, biztonság nyújtása, a gyerekekre való odafigyelés, és a velük való törődés.

Nem a sérültek kiszolgáltatásáról van szó, erre nem is tartanak igényt. Fontos, hogy a fogyatékosra lett fiatal érezze: elvárják tőle, hogy tegyen meg mindent a jobb állapotért. Ebben a családban, a barátokon túl a kollégium pedagógusai és a munkájukat segítő személyzet nagy segítséget adhat. Feladatunk *a mindennapi motiválás, a segítő közeg megteremtése, az állandó odafordulás, kérdezés, és beszámoltatás.*

A kollégium, amellyel együtt a szállást, otthoni biztosságot, támogatja a mindennapi iskolai felkészülést, nevel, oktat, művel. Intézményünk a társadalomba való beillesztést nem csak a szocializáció révén szolgálja; a fogyatékkal élő diákjaink rehabilitációját is vállalnia kell.

A fiataloknak fizikai, érzékszervi, vagy esetleg ezek kombinációjából adódó hátrányaik miatt lényegesen több nehézséggel kell megküzdeniük, mint a többségnek. Ráadásul igen gyakori náluk a többszörös érintettség, hiszen a fizikai károsodás gyakran jár együtt különböző tanulási problémával is. Nem csak fizikai hátránnyal, kell megküzdeniük, hanem a társadalmi tolerancia hiányával is. Ez életük során gátlásokat okoz bennük, ami akadályozza, hogy teljesen kihasználják a bennük rejlő képességeket. Ráadásul e nehéz lelki teher együtt jelentkezik az egészséges társaiknál is gyakorta válságokat okozó serdülőkorral.

Sajátos nevelési igényű diákok a Váci Mihály Kollégiumban

Kollégiumunkban immár 1991 óta fogadunk különböző fogyatékkal élő fiatalokat, fiúkat és lányokat vegyesen.

Gondozásuk és nevelésük egy eddig ismeretlen utat nyitott meg életünkben. Az intézmény nevelőtestülete annak idején olyan szakmai tevékenységbe kezdett, amely alapjaiban változtatta meg sokunk (pedagógust és nem pedagógust is beleértve) munkáját. A nevelőtestülettel, a technikai személyzettel és a diáksággal is el kellett fogadtatni a sérült gyermekek jelenlétét, s az új feladatot. Nem titkoljuk, hogy ez – különösen a kezdeti időszakban - nem ment könnyen, nehézségekkel, buktatókkal teli utat kellett megtennünk. Emellett folyamatos technikai és szakmai fejlesztést, önfejlesztést igényelt, igényel.

Jelenleg hét hallássérült tanuló mellett tizenhárom látássérült, és huszonegy mozgássérült tanuló van, 7 lány és 34 fiú.

A látássérült tanulók többségükben a Vakok Általános Iskolájába jár, ezen kívül a Bornemissza Gimnáziumból, és a Neumann János Számítástechnikai Szakközépiskolából is vannak ilyen diákjaink. Mozgássérült tanulóink a Neumann János Számítástechnikai Szakközépiskola diákjai, a hallássérült tanulók pedig a Török Béla Speciális Szakiskola diákjai. Egy sérült tanuló érettségizett.

A kollégium, az iskola, és a szülők összehangolt munkája nagyon fontos az eredményes fejlesztéshez. Esetünkben ez jól működik: minden segítő intézményre igaz, hogy már februárban eljönnek, és bemutatják a leendő kollégista diákokat,

valamint szüleiket. Így a tanulók és természetesen a szülők is megismerhetik az intézményünket, a pedagógusokat.

A hallás és látássérült tanulók önállóan közlekednek az iskolába és vissza. A hazautazást is önállóan oldják meg.

A súlyosabb mozgássérült tanulókért naponta taxi jön, viszi, és hozza őket az iskolába. (Idén már két olyan diákunk is van, akik csak kerekesszékekkel tudnak közlekedni.) A hétvégi hazautazásnál szintén a taxi viszi ki tanulóinkat a megfelelő pályaudvarra. Ott felteszik őket a megfelelő buszra vagy vonatra; a szülők az otthoni állomáson várják gyermeküket.

A sérült fiatalok három tanulócsoportban nyernek elhelyezést. Csoportvezetőik a többi pedagógussal és a segítő személyzettel (pl. a nővér, állandó taxisofőr) együttműködve végzik a tanulók gondozásával, nevelésével járó feladatokat, és közreműködnek családjaik problémáinak, gondjainak könnyítésében, megoldásában.

Tudjuk azt, hogy mindnyájunk érdeke – a speciális ellátást igénylő gyermekeké, a családé és a pedagógusé – ugyan kell, hogy legyen: kapjon meg minden segítséget a tanuló ahhoz, hogy a lehető legjobb és az ő érdekeit szolgáló körülmények között éljen. Készüljön fel a felnőtt életre úgy, hogy az épek, egészségesek társadalmában egyenrangú emberként, önállóan élhessen. Kapja meg a szülő azt a lelki és gyakorlati segítséget, amelyre gyermeke nevelése során szüksége van. Jusson hozzá a pedagógus mindahhoz a speciális pedagógiai, szakmai ismerethez, amelyet használni tud a gyermek fejlesztésében, tanításában. Alakuljon ki együttműködés mindazok között, akik bármilyen módon segíthetik a speciális igényű tanulókat az önálló életvezetésre való felkészítésben, hogy munkájuk legyen egyre összehangoltabb, ezáltal eredményesebb.

A sajátos nevelési igényű fiatalok közösségi élete

Ha ezek a fiatalok azt tapasztalják, hogy a közösség ép tagjaival egyenrangú partnerként kezeli őket mindenki, a többség befogadja őket, ezzel magabiztosabbá, önbizalmuk növekedése folytán pedig eredményesebbé válnak - az élet minden területén - ami megkönnyíti a tágabb közösségekbe, a társadalomba való beilleszkedésüket.

Ezért segítjük különösen a közösségi tevékenységben, a (külső) programokban való részvételüket, a rendezvényeinken való fellépésüket. Több sérült fiatal aktív tagja a kollégiumi diákönkormányzatnak. A csoportfoglalkozások keretében rendszeresen szavalnak, szerepelnek a látássérült, mozgássérült tanulóink is.

A bezártság, az elhatároltság csökkentése az integrációval kiemelkedő szerepet kap, hiszen mintát kapnak: látják hogyan viselkednek egészséges társaik, látják az ő problémáikat is, s ez segít elfogadni állapotukat. Csökken belső feszültségük, amelyet az az ellentmondásos helyzet okoz, hogy igényük van egészséges társaikkal azonos elbánásra, de ugyanakkor érzik, hogy nem tudnak megfelelni ugyanazoknak a követelményeknek.

Magunk is azt tapasztaljuk, hogy kezdeti bizonytalanságukat, amelyet a körülöttük lévő egészséges tanuló látványa okoz, hamar leküzdik, megtanulnak állapotukkal,

egészséges társaikkal együtt élni. Belátják, hogy mindenki valamilyen szempontból más. De fordítva is igaz: az ép diákok többsége elfogadja a sérült a társakat, szolidárisak velük, és segítőkészek. (Ezt nem csak megfigyeléseink, hanem a tanulók körében végzett írásos elégedettség- és elvárás felméréseink eredményei is igazolják.)

Pályázati úton nyílt lehetőség a mozgássérült tanulók külföldre való kiutaztatására, először Svájcba, majd két alkalommal Görögországba. Felejthetetlen élményben volt részünk, és érthető volt a diákok öröme, hiszen anyagi és egyéb feltételek hiányában még Magyarországon belül sincs lehetőségük az utazásra.

Tanulás, rehabilitáció

A hallássérültek és a látássérültek az iskolában vesznek részt tanulókörön, így csak este hét óra után jönnek be a kollégiumba. A mozgássérült tanulónak rendelkezésre áll egy külön tanulószoba, ahol tanári segítség mellett tanulhatnak. Ők már az iskolában is részt vesznek egy tanulóköri foglalkozáson. Ezt bővítjük tovább a kollégiumban egyéni foglalkozással és korrepetálással.

A velük való, személyre szabott foglalkozás meghozza gyümölcsét: kimutathatóan csökken e fiatalok lemorzsolódása, eredményeik javulnak. Ami különösen fontos, hiszen fizikai korlátjaik miatt csak a szakképzettség megszerzése biztosíthat lehetőséget későbbi foglalkoztatásukhoz. A felkészülés speciális eszközöket is kíván: az intézmény fokozatosan javítja e téren a tárgyi feltételeket (személyi számítógépek, laptop, stb. beszerzés).

A hallás és látássérült tanulóknál iskolai keretekben oldják meg a testnevelést.

A mozgássérült tanulóknak idén első ízben adatott meg, hogy a kollégium konditermében részt vegyenek gyógytestnevelés, mozgásjavító foglalkozáson. Heti két alkalommal jár ki a szakember diákjainkhoz.

Ezen kívül rendszeres az uszodalátogatás, de hétvégeken többen barlangászni is járnak. Több sérült diákunk különböző sportágak (pl. sakk, úszás) versenyekben rendszeresen indul, és szép eredményeket érnek el.

„Ha az embert olyannak vesszük, amilyen, tulajdonképpen rosszabbá tesszük. De ha olyannak vesszük, amilyennek lennie kell, akkor azzá tesszük őt, amivé lehetne.” (Goethe)